

УДК / UDC: 343.9:355

DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.2\(57\).364485](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.2(57).364485)**Микола Іванович Карпенко**

Державна наукова установа "Інститут інформації, безпеки і права Національна академія правових наук України"

Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9088-0416>

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ЗМІСТУ ВІЙСЬКОВОЇ ДЕЛІКТОЛОГІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті аналізуються положення законодавства України, що розкривають зміст певних положень військової деліктології в умовах правового режиму воєнного стану. Звертається увага на окремі аспекти військової злочинності. Проведений аналіз наявних публікацій щодо причин, які сприяють зростанню злочинності серед військовослужбовців. Викладено авторське бачення щодо наявних процесів і надаються окремі пропозиції з приводу подальшого запобігання і протидії правопорушенням у військовій сфері.

Ключові слова: військова деліктологія, військова злочинність, воєнний стан, військова юстиція, запобігання і протидія кримінальним правопорушенням військовослужбовців, військова кримінологія, воєнна безпека, військова дисципліна.

Mykola I. Karpenko

State Scientific Institution "Institute of Information, Security and Law of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine"

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9088-0416>

ON THE ISSUE OF THE CONTENT OF MILITARY DELICTOLOGY IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Summary. The article analyzes the provisions of the legislation of Ukraine, which reveal the content of certain provisions of military delinquency in the conditions of the legal regime of martial law. Attention is drawn to certain aspects of military crime. An analysis of existing publications on the reasons contributing to the growth of crime among military personnel has been conducted. The author's vision of existing processes is presented and some proposals are made regarding further prevention and counteraction to offenses in the military sphere.

Key words: military delinquency, military crime, martial law, military justice, prevention and counteraction to criminal offenses of military personnel, military criminology, military security, military discipline.

Постановка проблеми. У розумінні науковців деліктологія - наука про правопорушення в цілому як форму масового соціального явища. При цьому, правопорушення являються не лише підставою відповідних правовідносин, але й формою вияву взаємовідносин суспільства та особи. Складовими деліктології є питання, що стосуються змісту правопорушення як юридичного факту і суспільно шкідливого явища, суб'єктивних та об'єктивних сторін правопорушення, сутності й правового

регулювання юридичної відповідальності, порядку застосування юридичних санкцій. У рамках деліктології. досліджуються також умови і причини правопорушень та заходи щодо запобігання цим негативним явищам і ліквідації їх наслідків.

В умовах правового режиму воєнного стану, який на території України триває з 24 лютого 2022 р., стан військової дисципліни серед особового складу потребує детального аналізу. Відповідно до зазначеного і проаналізуємо правопорушення у військовій сфері як явище, що негативно впливає на стан воєнної безпеки України.

Результати аналізу наукових публікацій свідчать про жваву дискусію серед фахівців щодо кримінальної відповідальності за правопорушення проти встановленого порядку несення або проходження військової служби з початком агресії російської федерації проти України та причини, що їм сприяють. В цьому питанні заслуговують на увагу роботи здійснені такими науковцями як: О. М. Артеменко [1], М. В. Беланюк [2-3], Ю. О. Бобров [4], П. П. Богуцький [5-6], Н. А. Дмитренко [7], В. Заросило, А. Подоляка [8], А. О. Кавунська [9], Д. В. Казначєєва [10], О. М. Кропивницький [11], О. В. Ободовський [12], О. В. Шамара [13-15] та ін. Зважаючи на комплексний характер проблематики військових кримінальних правопорушень, досить багато питань ще не отримали належного аналізу та вирішення, тому потребують подальшого дослідження, в тому числі і внесення певних змін на законодавчому рівні.

Метою статті є подальший аналіз та розкриття змісту розділу XIX Особливої частини Кримінального кодексу України, його співвідношення із поняттям деліктології. Розглядається ряд аспектів, що притаманні запобіганню і протидії військовій злочинності та їх представлення для обговорення широким колом фахівців, які цікавляться цією сферою чинного законодавства і його застосуванням у практичній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Серед правопорушень, що мають місце у військових формуваннях, створених відповідно до законів України, особливе місце займають правопорушення, що передбачають кримінальну відповідальність. Стан військового правопорядку з 2014 р. і донині свідчить про загрозливе зростання військової злочинності, яка досягла таких розмірів, що є небезпечним фактором і цілком обґрунтовано загрожує воєнній безпеці України, яка розглядається як захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від воєнних загроз [16]. Вона є однією із засадничих умов реалізації права Українського народу на самовизначення, збереження держави Україна та забезпечення її сталого розвитку на основі найвищих цінностей демократії, верховенства права, свободи, гідності, безпеки і процвітання громадян усіх національностей.

За результатами 2025 р. спостерігається криза військової дисципліни та інституційної неспроможності у військовій сфері, в зв'язку з чим Офіс Генерального прокурора в Єдиному звіті про кримінальні правопорушення (форма № 1) інформацію про військові кримінальні правопорушення, що передбачені розділом XIX Особливої частини Кримінального кодексу України, не розкриває, передбачивши її (інформацію) лише для службового користування, як таку, що може негативно вплинути на стан обороноздатності держави. Кількість облікованих кримінальних правопорушень у військах (силах оборони) з кожним звітним періодом постійно зростає. Це стосується як загальнокримінальних правопорушень, що вчиняються військовослужбовцями, статистична звітність щодо обліку зареєстрованих таких кримінальних правопорушень відсутня, так і військових кримінальних правопорушень.

Отже, *військову злочинність* необхідно розглядати як соціально-правове, історично мінливе, негативне масове явище у сфері військових відносин, яке складається із усієї сукупності вчинених у той чи інший період часу військовослужбовцями та іншими особами, визначеними законом, під час несення військової служби або проходження зборів, що характеризується кількісними (станом, динамікою) та якісними (структурою та видом (групою) кримінальних правопорушень) показниками.

Завданнями, які спонукають до покращення військової дисципліни серед військовослужбовців, є необхідність: забезпечення адекватного уявлення про сутність та розміри військової злочинності в Україні, визначення проблем причин і умов військової злочинності та окремих її злочинних проявів, більш глибоке розроблення та сучасне осмислення проблеми особи злочинця-військовослужбовця, детермінації та механізму його злочинної поведінки, розв'язання проблеми співвідношення та взаємозв'язок злочинних проявів і “фонових” явищ, створення надійної основи для сучасного наукового розроблення проблеми протидії кримінальним правопорушенням за участі військовослужбовців, піднесення ролі, професійної можливості та предметності рекомендацій кримінологічної науки щодо визначення кримінальної політики у військовій сфері.

Одним із таких головних завдань має бути розробка ефективних шляхів, заходів і способів запобігання військовій злочинності, окремих груп і видів кримінально каранних діянь по військових формуваннях, видах Збройних Сил, родах військ (сил оборони), з'єднаннях, гарнізонах, військових частинах і підрозділах; за категоріями військовослужбовців (офіцерський, сержантський, старшинський, рядовий склад), а також в залежності від умов і сфер військової служби, конкретної діяльності військовослужбовців.

Незважаючи на певні зусилля військового командування, органів військового управління (наказом Головнокомандувача Збройних Сил України від 04.04.2024 р. № 129 “Про вжиття заходів щодо зміцнення законності, правопорядку та військової дисципліни у Збройних Силах України” затверджено Систему роботи посадових осіб Збройних Сил України, військовослужбовців Військової служби правопорядку у Збройних Силах України спільно з представниками правоохоронних органів щодо запобігання вчиненню кримінальних правопорушень, пов'язаних з непокорю, невиконанням наказів, погрозою або насильством щодо начальника, самовільним залишенням військової частини або місця служби, дезертирством, а також самовільним залишенням поля бою або відмовою діяти зброєю, їх виявлення і припинення) стан військової злочинності в умовах повномасштабної війни російської федерації проти України (агресії, збройного конфлікту) ще більшою мірою, ніж у мирний час, вимагає вжиття відповідних заходів на загальнодержавному рівні за участі законодавчої, виконавчої, судової влади.

Важливим чинником запобігання і протидії військовій злочинності має бути військова кримінологія [17], як розділ кримінології, що має особливі ознаки, які конкретизують поняття військової кримінології, її предмета, завдань, функцій, системи, методології і методики досліджень, розгляду причин і умов злочинності серед військовослужбовців, їх кримінологічну характеристику, теорію запобігання військової злочинності, причини та умови вчинення військовослужбовцями загальнокримінальних і військових кримінальних правопорушень.

Вивчення (аналіз) кримінальних правопорушень (кримінальних проступків і злочинів) у сфері військових відносин (у воєнній сфері) характеризується кримінологічними особливостями. Якщо їх узагальнити відповідно до предмета

кримінології, то вони стосуються усіх його складових. Тому питання щодо формування та розвитку в кримінології окремого напрямку – військової кримінології має не лише наукове, але й більшою мірою практичне значення. Кримінологічні аспекти запобігання і протидії військовій злочинності в Збройних Силах України та в інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях є необхідними для офіцерського, сержантського, старшинського складу в їхній діяльності щодо профілактики кримінальних правопорушень серед військовослужбовців. Військова кримінологія має стати предметом підготовки слухачів у військових навчальних закладах, під час перепідготовки і підвищення кваліфікації. Особливе значення військово-кримінологічні знання мають для тих, хто опановує професію військового юриста / психолога, здійснює відповідну діяльність у правоохоронних органах.

З метою залучення додаткових можливостей щодо запобігання і протидії військовій злочинності у Силах оборони України та надання цій роботі нових можливостей вбачається доцільним розробити і схвалити рішенням Уряду України відповідну Стратегію, яка б об'єднала діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, військової громадськості, науковців, практиків, окремих громадян з цілеспрямованою роботою органів військового управління, військового командування, системи військової юстиції щодо запобігання і протидії військовій злочинності.

Складовими Стратегії запобігання і протидії військовій злочинності у Силах оборони України, як програмного нормативно-правового документа, могли б бути:

- аналіз поточної ситуації із станом військової злочинності у військах (силах оборони), тенденції та обґрунтування щодо необхідності розв'язання наявних проблем;
- опис проблем, які обумовили прийняття Стратегії запобігання і протидії військовій злочинності у Силах оборони України;
- нормативно-правові акти, що є передумовою прийняття відповідної Стратегії на загальнодержавному рівні;
- мета, строки, напрями реалізації Стратегії;
- порядок реалізації та оцінка виконання;
- очікувані результати та фінансове забезпечення реалізації Стратегії.

Фахівцями Міністерства оборони України і Генерального штабу Збройних Сил України станом на 2023 р. було визначено основні причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень та узгоджено пропозиції стосовно подальшої роботи щодо їх усунення. Зокрема, основними причинами та умовами ними було визначено:

1. Тривалий термін внесення органами досудового розслідування відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, тривале проведення досудового розслідування та судового розгляду у кримінальних провадженнях, що призводить до відчуття безкарності військовослужбовців.

2. Зволікання командирами щодо відповідного реагування (надання доповіді, повідомлення про вчинення кримінального правопорушення), що призводить до відчуття всюдозволеності серед військовослужбовців.

3. Недостатня ефективність заходів щодо зміцнення військової дисципліни та правопорядку, запобігання (профілактики) правопорушень серед особового складу в умовах воєнного стану.

4. Психологічне та фізичне виснаження особового складу, який залучений до виконання бойових завдань через відсутність системного підходу щодо організації ротації особового складу та значний вогневий вплив ворога.

5. Ігнорування командирами звернень військовослужбовців щодо вирішення особистих проблемних питань військовослужбовців.

6. Низький рівень підготовленості командирів тактичної ланки, які не спроможні ефективно керувати діями підпорядкованих підрозділів або не мають відповідного авторитету серед підлеглого особового складу.

7. Неналежна підготовленість військовослужбовців та недостатня злагодженість підрозділів, які залучаються до виконання бойових завдань.

8. Неналежне забезпечення необхідним озброєнням, військовою технікою та матеріально-технічними засобами підрозділів, які залучені до виконання бойових завдань.

9. Недотримання соціальних і правових гарантій військовослужбовців, зокрема: невчасна (неповна) виплата всіх видів грошового забезпечення, у зв'язку із неналежною організацією обліку особового складу у разі переміщення військовослужбовців, вибуття їх на лікування та повернення; ненадання відпусток; відсутність належних побутових умов [18, с. 80].

Незважаючи на достовірність визначених причин і умов військової злочинності, з якими ми згодні, ситуація в кращу сторону не змінилась, а навіть погіршилась протягом 2024 -2025 рр. [17, с. 36, 38, 39, 229-230, 238].

Одним із негативних аспектів стабільно високого рівня військової злочинності є незадовільна правоохоронна діяльність у військовій сфері протягом тривалого часу, що свідчить про необхідність її подальшого удосконалення. З цією метою очевидним фактом є прийняття законодавчих актів щодо формування системи військової юстиції – військової прокуратури, військових судів, спеціалізованого інституту з надання безоплатної вторинної правничої допомоги військовослужбовцям, реорганізація Військової служби правопорядку у Збройних Силах України у Військову поліцію з необхідними повноваженнями здійснювати оперативно-розшукову і слідчу діяльність щодо кримінальних правопорушень, вчинених військовослужбовцями, з визначенням конкретних повноважень щодо профілактики правопорушень серед військовослужбовців.

Як зазначає М. В. Беланюк, “попри понад 30 років переконаності українського суспільства у необхідності існування в Україні правоохоронного органу у військовій сфері - військової поліції, дана проблема свого практичного вирішення досі не знайшла. В Україні не створено військової поліції, її функції виконують Національна поліція, СБУ, ДБР та НАБУ. Безсистемне розмежування повноважень органів досудового розслідування між зазначеними органами не сприяє вдосконаленню порядку кримінального провадження, створює низку критичних проблем, що можуть призвести до часткової або навіть повної втрати керованості у сфері зміцнення законності і правопорядку у військових формуваннях та оборонній сфері” [2, с. 204].

Більше того, “проблема нормативного та інституційного забезпечення військової юстиції України набула особливої актуальності в умовах воєнного стану та широкомасштабної агресії РФ проти України. Відсутність повноцінної системи військових судів в Україні створює значні правові прогалини у сфері правосуддя щодо військовослужбовців, унеможливорює ефективне забезпечення дисципліни та справедливості в лавах Збройних Сил України” [3, с. 234].

Неодноразово на користь відновлення військової юстиції в Україні висловлювався і М.І. Хавронюк [19], який, як і П.П. Богуцький [20, с. 217-238], докладають багато зусиль, щоб представники нинішньої влади почули їхні мотивовані аргументи на користь реанімування органів військової юстиції в Україні.

Вагомим доказом необхідності військової юстиції в Україні є дослідження Парламентського центру та Лабораторії законодавчих ініціатив, одним із висновків якого значиться, що “військова юстиція є елементом забезпечення боєздатності збройних сил держави, а тому вона має існувати в Україні” [21].

До речі, мова про створення військової міліції, а нині військової поліції ведеться з 1993 р., коли Постановою Верховної Ради України “Про стан виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань правопорядку і заходи щодо посилення боротьби із злочинністю” від 26.01.1993 р. Кабінету Міністрів України доручалось підготувати і подати на розгляд сьомої сесії Верховної Ради України проект Закону про військову міліцію в складі Збройних Сил України [22], що не було реалізовано.

У зв’язку із вищезазначеним логічно виникає питання, чому при очевидній потребі мати спеціалізований правоохоронний орган у військовій сфері – військову поліцію, що підтверджується практикою її діяльності в передових демократичних державах світу (і не тільки), питання її створення досі не вирішено. І цьому факту є ряд вагомих аргументів. Одними із них, на думку автора, було тривале небажання попереднього керівництва Міністерства внутрішніх справ України в цілому погодити проект Закону України за № 1805 “Про військову поліцію” в редакції від 21.01.2015 р. *По-друге*, тривала дискусія щодо підпорядкування військової поліції Міністру оборони чи Головнокомандувачу Збройних Сил України, яка і досі не отримала свого вирішення. *По-третє*, не розуміння важливості, чи елементарне не бажання зрозуміти, що створюючи військову поліцію, з метою її ефективної діяльності необхідно передбачити наділення співробітників повноваженнями здійснювати оперативно-розшукові і слідчі дії при проведенні досудового розслідування вчинених військових кримінальних правопорушень, поширивши її діяльність щодо всіх військовослужбовців незалежно від військового формування. *По-четверте*, відсутність державницького рішення окремих представників законодавчої і виконавчої гілок влади, як попередніх років, так і нинішнього періоду.

Стан неврегульованості здійснення ефективного проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби в районі ведення бойових дій не дає можливості військовослужбовцям Військової служби правопорядку, як і слідчим Державного бюро розслідувань, відповідно до кримінального процесуального законодавства фіксувати і збирати докази вчинених військових кримінальних правопорушень, що в подальшому зменшує можливості експертних досліджень.

Зазначеному сприяє і та обставина, що в системі Міністерства оборони України донині залишається не реалізованою пропозиція науковців і фахівців про відновлення системи військових судово-медичних лабораторій, які існували в попередній період і забезпечували можливість проведення як судово-медичних, так і криміналістичних експертиз. За інформацією Міністерства юстиції України від 10.02.2017 р. експертні служби Міністерства оборони України перебувають в стадії реформування [23].

Більше того, ст. 7-8 Закону України “Про судову експертизу” передбачають, що до державних спеціалізованих установ належать і експертні служби Міністерства оборони України, організація науково-методичної судово-експертної діяльності та організаційно-управлінські засади діяльності яких покладається на міністерство, до сфери управління якого належать державні спеціалізовані установи, що здійснюють судово-експертну діяльність [24].

На нашу думку, дієвою і ефективною формою протидії військовій злочинності є і продовжує залишатися необхідність дотримання всіма без виключення військовослужбовцями вимог статутів Збройних Сил України.

Так, згідно ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України військова дисципліна зобов'язує кожного військовослужбовця: “додержуватися Конституції та законів України, Військової присяги, неухильно виконувати вимоги статутів Збройних Сил України, накази командирів; виявляти повагу до командирів і один до одного, бути ввічливими і додержуватися військового етикету; поводитися з гідністю й честю, не допускати самому і стримувати інших від негідних вчинків” [25]. Залишається лише забезпечити реалізацію статутного порядку як системи статутної організації і єдиної статутної вимогливості, спроможної ефективно вплинути на стан військової дисципліни серед військовослужбовців.

Висновки. З цією метою, на нашу думку, про що неодноразово зазначалось іншими науковцями і практиками, необхідно невідкладно:

- реанімувати військову юстицію (військову прокуратуру і військові суди), прийняти закон про військову поліцію і створити її на базі Військової служби правопорядку, надавши цьому правоохоронному органу можливість здійснювати оперативно-розшукову і слідчу діяльність щодо військових кримінальних правопорушень, вчинених військовослужбовцями України, з визначенням конкретних повноважень щодо профілактики правопорушень серед військовослужбовців;

- активізувати роботу Державного бюро розслідувань по проведенню досудових розслідувань щодо вчинених військових кримінальних правопорушень до моменту створення Військової поліції;

- запровадити в системі адвокатури України військову спеціалізацію адвокатів та вжити організаційних й інших необхідних заходів для забезпечення їх високої кваліфікації (створити спеціалізований інститут з надання безоплатної вторинної правничої допомоги військовослужбовцям);

- розробити і схвалити рішенням Кабінету Міністрів України Стратегію запобігання і протидії військовій злочинності;

- науковим і навчальним установам держави розробити методичні матеріали щодо кримінологічного спрямування по боротьбі із військовою злочинністю, виділити напрям досліджень з військової кримінології у пріоритетний;

- запровадити викладання основ військової кримінології відповідного обсягу для осіб офіцерського, сержантського, старшинського складу;

- посилити патріотичне виховання серед громадян держави, виховну роботу з військовослужбовцями.

У черговий раз доводиться констатувати відому істину, яка передбачає досягнення успіху лише за умови, що боротьба із військовою злочинністю буде здійснюватися комплексно, всебічно і постійно органами державної влади, місцевого самоврядування, військового управління, військовим командуванням, правоохоронними органами, науковими установами, громадськими організаціями і окремими небайдужими громадянами. За таких умов можна сподіватись на позитивні результати із станом військової дисципліни серед особового складу в найближчій перспективі.

ПОДЯКИ: Немає

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Немає

Використана література

1. Артеменко О. М. Злочини проти порядку проходження військової служби: кримінологічне дослідження: монографія / наук. ред. В.В. Голіна. Харків: Право, 2019. 224 с.
2. Беланюк М.В. Становлення військової поліції як невід'ємної складової військової юстиції України. *Інформація і право*. 2024. № 2 (49). С. 190-207.
3. Беланюк М.В. Теоретичне визначення поняття «військова юстиція» в Україні. *Інформація і право*. 2025. № 2 (53). С. 234-243.
4. Бобров Ю. Проблеми становлення та розвитку системи військових судів в Україні : монографія. Ін-т інформації, безпеки і права Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2025. 320 с.
5. Богуцький П.П. Воєнна політика і система військової юстиції: синергія воєнної безпеки. *Наука і оборона*. 2022. № 1. С. 10-15. URL: <http://nio.nuou.org.ua/article/view/263342>.
6. Богуцький П.П. Система військової юстиції України: теоретико-прикладний аспект. *Інформація і право*. 2023. № 3 (46). С. 215-223 DOI: URL: [https://doi.org/10.37750/26166798.2023.3\(46\).287256](https://doi.org/10.37750/26166798.2023.3(46).287256).
7. Дмитренко Н. А. Злочинність у Збройних Силах України : кримінологічна характеристика та запобігання: монографія / Н. А. Дмитренко, О. О. Шкута. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 186 с.
8. Заросило В., Подоляка А. Окремі питання проблем розвитку військової юстиції в Україні. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Юридичні науки. Випуск 2 (65). 2023. С. 63-67.
9. Кавунська А. О. Дезертирство в Україні: кримінально-правовий та кримінологічний аспект: монографія / А. О. Кавунська, М. В. Корнієнко, О. О. Шкута. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. 212 с.
10. Казначеева Д. В. Військова злочинність. Кримінологія. Академічний курс / Кол. авторів; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 588 с.
11. Кропивницький О. М. Державне бюро розслідувань як суб'єкт запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану : дис. ... докт. філософії за спеціальністю 081 – «Право» / Одеський державний університет внутрішніх справ. Одеса, 2025. 235 с.
12. Ободовський О.В. Військові кримінальні правопорушення: теорія і практика : монографія. Одеса: Юридична література, 2023. 652 с.
13. Шамара О.В. Шляхи забезпечення ефективної підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для системи органів Військової юстиції України. *Право і суспільство. Науковий журнал*. №1, Том 2 (2024). С. 242-249.
14. Шамара О.В. Відновлення військової прокуратури, як елементу системи органів військової юстиції України. *Інформація і право*. 2024. № 1 (48). С. 241-250.
15. Шамара О.В. Демократичний цивільний контроль в рамках побудови військової юстиції України. *Інформація і право*. 2024. № 3 (51). С. 201-210.
16. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.
17. Карпенко М.І. Військова кримінологія: кримінологічні аспекти запобігання і протидії військовій злочинності : наук.-практ. посіб. / наук. ред. П.П. Богуцький. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 240 с.
18. Актуальні проблеми правового регулювання сектору безпеки і оборони: збірник матеріалів науково-практичного семінару кафедри військового права та правоохоронної діяльності (Київ, 15 листопада 2023 року) / Мін-во оборони України; Національний університет оборони України; Київський інститут Національної гвардії України; за ред. О.Ф. Кобзаря, М.М. Прохоренка. Київ: Видавництво ТОВ «ТРОПЕА», 2023. 287 с.

19. Хавронюк М. Міркування щодо системи військової юстиції. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/mirkuvannya-shhodo-systemy-vijskovoyi-yustycziyi/> (дата звернення: 12.05.2024).
20. Богуцький П.П. Військова юстиція у системі правового забезпечення національної безпеки. *Право національної безпеки та військове право: сучасні виклики* : навчальний посібник. Київ; Одеса : Фенікс, 2023. 252 с.
21. Військова юстиція в Україні. Зелена книга. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33934.pdf> (дата звернення: 12.05.2026).
22. Про стан виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань правопорядку і заходи щодо посилення боротьби із злочинністю: Постанова Верховної Ради України від 26.01.93 р. № 2931-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2931-12#Text> (дата звернення: 12.05.2026).
23. Міністерство юстиції України: Роз'яснення щодо повноважень суб'єктів судово-експертної діяльності. URL: <https://www.afu.com.ua/ru/news/2/1142> (дата звернення: 12.05.2026).
24. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. Ст. 232.
25. Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон України від 24.03.1999 р. № 551-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22-23. Ст. 197.

Микола Іванович Карпенко

доктор юридичних наук, доцент

головний науковий співробітник Державної наукової установи “Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України”

04053, Україна, м. Київ, пров. Несторівський, 4

email: karpenko.mikola@ukr.net

Mykola I. Karpenko

Doctor of Law, Associate Professor

State Scientific Institution "Institute of Information, Security and Law of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine"

4 Nestorivskyi Lane, Kyiv, 04053, Ukraine

email: karpenko.mikola@ukr.net

Рекомендоване цитування: Карпенко М.І. До питання щодо змісту військової деліктології в умовах воєнного стану. *Інформація і право*. № 2(57)/2026. 2026. С. 218-226. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.2\(57\).364485](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.2(57).364485)

Suggested Citation: Karpenko M. (2026) On the Issue of the Content of Military Delictology in the Conditions of Martial Law. *Information and Law*. 2(57)/2026. 218-226. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.2\(57\).364485](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2026.2(57).364485)

Дата надходження статті до редакції: 16.05.2026 р.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.05.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення): 26.05.2026 р.

~~~~~ * * * ~~~~~